

„Covidová“ krádež – vyřešený problém?

“Covid” Theft – A Solved Problem?

Pavel Kotlán*

Abstrakt

Článek se zabývá trestní odpovědností za trestný čin krádeže v době pandemie COVID-19. Velký senát trestního kolegia Nejvyššího soudu svým rozhodnutím z března 2021 sjednotil judikaturu. Především odmítl automatickou aplikaci nouzového stavu, vyhlášeného za účelem boje s pandemií, jako naplnění znaku kvalifikované skutkové podstaty trestného činu krádeže „*událost vážně ohrožující život nebo zdraví lidí, veřejný pořádek nebo majetek*“ (§ 205 odst. 4 písm. b) trestního zákoníku), a naopak vytyčil požadavek věcné souvislosti mezi skutkem a pandemií. Hlubší trestněprávní analýzou smyslu kvalifikované skutkové podstaty a zohledněním ústavněprávních souvislostí jsou však správnost názoru velkého senátu i následná soudní praxe poněkud zpochybněny. Zmíněný znak kvalifikované skutkové podstaty totiž může být naplněn jen v případech zvýšeného ohrožení (v zákoně vyjádřeného) chráněného objektu (majetku), a to ve vztahu ke konkrétní formě trestného činu krádeže. K takové situaci v případě pandemie COVID-19 došlo za působnosti některých mimořádných opatření vlády (opírajících se o vyhlášený nouzový stav), a to během opatření omezujícího pohyb mezi okresy ve vztahu k trestnému činu krádeže vloupáním (§ 205 odst. 1 písm. b) trestního zákoníku) nebo během opatření nařizujícího v zásadě celoplošnou povinnost zakrytí dýchacích cest ve vztahu k trestnému činu kapesní krádeže (§ 205 odst. 1 písm. d) trestního zákoníku). Závěry článku by mohly být i určitým podnětem k diskusi o interpretaci základů trestní odpovědnosti a tvorbě samotných skutkových podstat.

Klíčová slova

Pandemie COVID-19; nouzový stav; trestní odpovědnost; krádež.

Abstract

The article deals with criminal liability for the crime of theft during the COVID-19 pandemic. The Grand Chamber of the Criminal Division of the Supreme Court unified the case law in its March 2021 decision. First of all, it rejected the automatic application of the state of emergency, declared to combat the pandemic, as fulfilling an element of the qualified offence of theft of “an event seriously endangering human life or health, public order or property” (Article 205(4)(b) of the Criminal Code), and instead set out the requirement of a factual link between the act and the pandemic. However, a deeper criminal law analysis of the meaning of the qualifying facts and consideration of the constitutional context casts some doubt on the correctness of the Grand Chamber’s opinion and subsequent case law. The aforementioned characteristic of the qualified offence can only be fulfilled in the event of an increased threat (expressed in the law) to the

* JUDr. Mgr. Pavel Kotlán, Ph.D. et Ph.D., Katedra sociálních věd, Vysoká škola PRIGO, Havířov / Department of Social Sciences, PRIGO University, Havířov, Czech Republic / E-mail: pavel.kotlan@prigo.cz / ORCID: 0000-0001-9946-1955 / Scopus ID: 57193093131

protected object (property) in relation to the specific form of the offence of theft. In the case of the COVID-19 pandemic, such a situation occurred during the application of certain emergency measures of the Government (based on a declared state of emergency), namely during a measure restricting movement between districts in relation to the offence of burglary (section 205(1)(b) of the Criminal Code) or during a measure ordering, in principle, a nationwide obligation to cover the respiratory tract in relation to the offence of pickpocketing (section 205(1)(d) of the Criminal Code). The conclusions of the article could also provide some stimulus for discussion on the interpretation of the bases of criminal liability and the drafting of the facts themselves.

Keywords

COVID-19 Pandemic; State of Emergency; Criminal Liability; Theft.

Úvod

Posuzování „covidové“ krádeže, tedy trestní odpovědnosti za trestný čin krádeže v době pandemie COVID-19, bylo až do nedávné doby ožehavým problémem. Zdálo by se, že rozhodnutím velkého senátu trestního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 16. 3. 2021 byl sporům učiněn konec. Vskutku, od tohoto rozhodnutí trestněprávní praxe, bez výraznějšího stínu pochybností, „následuje“ názor velkého senátu. Je však tento názor správným? Smyslem tohoto článku je prezentovat problém zkoumané kvalifikované skutkové podstaty trestného činu krádeže v širším kontextu a upozornit na to, že není rozhodující jen dosažení (zdánlivě) uspokojivého výsledku, nýbrž i způsob, jakým se k němu dospělo. Z pohledu legislativního a interpretačního by pak mohl být podnětem k zamyšlení nad způsobem tvorby skutkových podstat trestných činů, a s tím souvisejícím výkladem znaků, které mají být vyjádřením zvýšené trestní represe.

1 Vývoj pandemie COVID-19 a související zásahy veřejné moci

Pandemie COVID-19 se projevila v ČR na počátku března 2020, na což vláda poměrně rychle reagovala dne 12. 3. 2020, v souladu s čl. 5 a 6 ústavního zákona č. 110/1998 Sb., o bezpečnosti ČR, ve znění pozdějších předpisů (dále ÚZB), vyhlášením nouzového stavu, a to „z důvodu ohrožení zdraví v souvislosti s prokázáním výskytu koronaviru (označovaný jako SARS CoV-2) na území České republiky“ (usnesení vlády č. 69/2020 Sb.). Přibližně dva roky se v mohutnějších či menších vlnách pandemie vracela a zase vzdalovala, až, s převládáním varianty omikron, se snad definitivně rozlila do bezvýznamnosti. Tyto vlny byly zpravidla provázeny dalším vyhlásováním a prodlužováním nouzových stavů (v délce cca 2–5 měsíců, až do prosince 2021), což se s ohledem na (ústavní) mimořádnost tohoto opatření nejevilo jako uspokojivé řešení. Od podzimu 2020 se proto začal připravovat nový zákon, který by umožňoval přiměřeně rychlý a razantní zásah státu proti pandemii, ovšem bez nutnosti suspendovat režim řádného vládnutí. Příprava zákona, snad pod dojmem zlepšující se epidemiologické situace, načas uvízla na mrtvém bodě, takže teprve od 28. 2. 2021 vstoupil zákon č. 94/2021 Sb., o mimořádných opatřeních při epidemii onemocnění COVID-19

a o změně některých souvisejících zákonů (dále pandemický zákon) v účinnost. S výjimkou dvou kratších nouzových stavů se stal, na maximálně rok účinný pandemický zákon, hlavní legislativní oporou pro protipandemická opatření. V únoru 2022 pak byl zákon novelizován/prodloužen, s tím, že účinnost klíčových institutů řešících pandemii COVID-19 byla schválena pouze do 30. 11. 2022.

V oblasti trestního práva se pandemie COVID-19 promítla především v oblasti trestní odpovědnosti při aplikaci zákonného znaku podmiňujícího naplnění kvalifikované skutkové podstaty „... jiné události vážně ohrožující život nebo zdraví lidí, veřejný pořádek nebo majetek“ (dále *vážně ohrožující událost*), a to u trestných činů šíření nakažlivé lidské nemoci (§ 152 odst. 2 písm. b) a § 153 odst. 2 písm. a) trestního zákoníku), ohrožování zdraví závadnými potravinami a jinými předměty (§ 156 odst. 2 písm. b) a § 157 odst. 2 písm. a) trestního zákoníku), krádeže (§ 205 odst. 4 písm. b) trestního zákoníku), zpronevěry (§ 206 odst. 4 písm. c) trestního zákoníku), podvodu (§ 209 odst. 4 písm. c) trestního zákoníku), lichvy (§ 218 odst. 3 písm. a) trestního zákoníku) a šíření poplašné zprávy (§ 357 odst. 4 písm. a) trestního zákoníku); a v rovině trestání jako přitěžující okolnost podle § 42 písm. j) trestního zákoníku. Téměř okamžitě se *vážně ohrožující událost* ocitla „v hledáčku“ orgánů činných v trestním řízení, neboť mohla učinit z tzv. bagatelní recidivní krádeže (§ 205 odst. 2 trestního zákoníku) zločin (§ 205 odst. 4 písm. b) trestního zákoníku).

V první fázi, bez jakýkoliv hlubších úvah, orgány trestního řízení automaticky ztotožnily nouzový stav vyhlášený za účelem realizace opatření proti pandemii COVID-19 s *vážně ohrožující událostí*. Nejvyšší státní zastupitelství ve svém sdělení (již) ze dne 13. 3. 2020 k tomu uvedlo příklad vloupání do stánku s potravinami a způsobením škody 500 Kč, které mělo být trestáno právě podle přísnější trestní sazby podle § 205 odst. 2 a 4 písm. b) trestního zákoníku.¹ Stejně přísné pak byly i soudy: v této přísnější sazbě byl odsouzen zloděj pěti housek, oříšků a láhve vína v ceně 270 Kč² nebo zloděj vibrátoru v ceně 499 Kč.³

V srpnu 2020 se s tímto postupem objevil rázný nesouhlas v podobě rozhodnutí Krajského soudu v Plzni. Jádro argumentace plzeňského soudu spočívá v nesouhlasu se ztotožněním nouzového stavu s *vážně ohrožující událostí*, protože „není srovnatelný závažností s událostmi, které jsou vyjmenovány v ustanovení § 205 odst. 4 písm. b) trestního zákoníku, tedy ohrožením státu, válečným stavem, živelní pobromou nebo jinou událostí vážně ohrožující život nebo zdraví lidí, veřejný pořádek nebo majetek“; přitom považuje tento nouzový stav za přitěžující okolnost (konkrétně krizovou situaci ve smyslu § 42 písm. j) trestního zákoníku).⁴

Praxe však (prozatím) převážně setrvala na původním postoji. To potvrdil názor čtvrtého senátu Nejvyššího soudu, posuzující jiný případ recidivní krádeže v době vyhlášeného nouzového stavu: „Obecně lze připustit, že obviněný se nedopustil trestné činnosti, jež by měla bezprostředně navazovat na vyhlášený nouzový stav, kdy krádež se netýkala např. ochranných pomůcek, ovšem toto pro posouzení věci není rozhodující a podstatné, neboť toto se pro naplnění dané skutkové podstaty ani

¹ DRÁPAL, J., DUŠEK, L. Tresty za nouzového stavu: nedořešený problém. *Trestněprávní revue*. 2021, č. 2, s. 99.

² Ibid.

³ Rozsudek Okresního soudu v Novém Jičíně ze dne 30. 9. 2020, sp. zn. 20 T 131/2020.

⁴ Rozsudek Krajského soudu v Plzni ze dne 25. 8. 2020, sp. zn. 9 To 208/2020.

nevýžaduje. Je tomu tak proto, že smyslem zákonné úpravy v § 205 odst. 4 písm. b) tr. zákoníku a zvýšeného trestního postihu je zcela jistě pachatele od určitého trestního jednání za mimořádné situace odradit, když takové jednání je vysoce společensky škodlivé právě z důvodu situace, za které k němu dochází. Jinak vyjádřeno, krádeže spáchané **za stavu jiné události vážně ohrožující život a zdraví jsou nepochybně výrazněji společensky škodlivější než krádeže v tzv. normálním stavu.**⁵ Samotná existence vážně ohrožující události tak vlastně podle názoru čtvrtého senátu vyjadřuje vyšší společenskou škodlivost jednání, čímž má být kvalifikovaná skutková podstata odůvodněna.

Ve skutkově obdobné věci (recidivní krádež za vyhlášeného nouzového stavu) však šestý senát Nejvyššího soudu zaujal stanovisko jiné, které se nespokojuje s „pouhým“ vyhlášením nouzového stavu: „*důvod pro užití kvalifikované skutkové podstaty trestného činu krádeže vymezené zákoným znakem spáchaní činu za jiné události vážně ohrožující život nebo zdraví lidí*“ nastane „*až tehdy, je-li současně prokázána bližší vazba způsobu provedení činu pachatele na stav, který lze za jinou událost vážně ohrožující život nebo zdraví lidí pokládat.*“ S ohledem na rozporný náhled oproti čtvrtému senátu tak věc postoupil velkému senátu trestního kolegia Nejvyššího soudu k rozhodnutí.⁶

Rozsudek velkého senátu trestního kolegia Nejvyššího soudu z března 2021, konstituující následnou trestněprávní praxi (až do současnosti), dal v podstatě za pravdu šestému senátu. Podle velkého senátu „*ke tomu, aby mohly být ty případy krádeží, které jsou jinak pouhými přečiny (§ 205 odst. 1, 2 a 3 tr. zákoníku) posouzeny jako zločiny v důsledku naplnění některého ze zákonných znaků podle § 205 odst. 4 písm. b) tr. zákoníku a postiženy podstatně přísnějším trestem odnětí svobody (se sazbou od 2 roků do 8 let), musí zde být určitá věcná souvislost spáchané krádeže s danou událostí vážně ohrožující život nebo zdraví lidí, veřejný pořádek nebo majetek.*“⁷

Po uvedeném rozsudku tedy došlo k obratu o 180 stupňů, neboť recidivní bagatelní krádeže, za nouzového stavu dříve odsuzované jako zločiny,⁸ jsou nyní téměř vždy, s ohledem na požadavek „věcné souvislosti“, považovány za přečiny. Pokud přece jen určité soudní rozhodnutí vybočilo z mantinelů vytvořených rozsudkem velkého senátu, Nejvyšší soud učinil příslušnou korekci.⁹

K uvedenému vývoji se v ústavní rovině rovněž vyjádřil Ústavní soud, když zaujímal stanovisko k rozhodovací praxi před rozhodnutím velkého senátu Nejvyššího soudu. Svůj názor (konkrétně ke zmíněnému Usnesení Nejvyššího soudu, sp. zn. 4 Tdo 1255/2020) komplexně formuloval v nálezu z července 2021: „*Ústavní soud nespatřuje v samotné skutečnosti, že stěžovatel byl odsouzen pro spáchaní trestného činu podle § 205 odst. 4 písm. b) trestního zákoníku na základě právního názoru posléze překonaného velkým senátem Nejvyššího soudu, porušení stěžovatelových ústavně zaručených práv...*“ avšak, jak dále uvedl, převládající výklad před rozhodnutím velkého senátu Nejvyššího soudu by „*ve svém důsledku [...] znamenal, že na celém území*

⁵ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 15. 12. 2020, sp. zn. 4 Tdo 1255/2020.

⁶ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 20. 1. 2021, sp.zn. 6 Tdo 1330/2020.

⁷ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 16. 3. 2021, sp. zn. 15 Tdo 110/2021.

⁸ Drápal a Dušek uvádějí, že za tzv. bagatelní krádeže podle přísnějších trestních sazeb bylo odsouzeno cca 1000-1500 případů. DRÁPAL, DUŠEK, op. cit., s. 102 a 104.

⁹ Viz např. Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 4. 8. 2021, sp. zn. 8 Tdo 809/2021, nebo Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 8. 12. 2021, sp. zn. 8 Tz 108/2021.

České republiky více než rok byla každá krádež (jednání dle § 205 odst. 1 a 2 trestního zákoníku) zločinem s trestní sazbou od dvou do osmi let odnětí svobody, a to aniž by trestní sazby většiny ostatních trestných činů byly (tak razantně) zvýšeny, a proto „se jeví jako neudržitelný.“ Z toho pak resultuje závěr: „V konečném důsledku tak napadeným usnesením došlo k porušení stěžovatele práva na soudní ochranu zaručeného čl. 36 odst. 1 Listiny, jakož i k porušení čl. 39 Listiny, neboť stěžovatel byl odsouzen pro spáchání trestného činu, aniž by (dosud) bylo shledáno naplnění všech jeho znaků.“¹⁰ Zjednodušeně řečeno, Ústavní soud má za to, že výklad znaku kvalifikované skutkové podstaty *vážně ohrožující událost* před rozsudkem velkého senátu Nejvyššího soudu, který automaticky považoval za jeho naplnění vyhlášený nouzový stav, je natolik neodůvodněný, že zasahuje do základních lidských práv (na soudní a jinou právní ochranu).

Ve smyslu uvedených rozhodnutí se pro pravomocně odsouzené před 16. 3. 2021 otevřela možnost revize jejich odsouzení, primárně formou podnětu k uplatnění stížnosti pro porušení zákona podaného ministrem spravedlnosti, tj. zejména tehdy, byla-li jejich právní kvalifikace podle § 205 odst. 4 písm. b) trestního zákoníku založena na vyhlášeném nouzovém stavu, aniž by byla zjištěována věcná souvislost s pandemií COVID-19.¹¹

2 Formulace problému: souvislost mezi pandemií COVID-19 a znakem kvalifikované skutkové podstaty trestného činu krádeže

Z přehledu předchozího vývoje, kdy se Nejvyšší soud i Ústavní soud v zásadě shodly na určitém výkladu *vážně ohrožující události*, by se zdálo, že problém je vyřešen a slovy Jana Wericha „jede se dál močálem černým, podél bílých skal“. Navíc nelze řešení upřít, že je daleko lepším než to předchozí. Skutečnost, že byli zloději – recidivisté trestáni za zločin v době trvání (kvůli pandemii vyhlášeného) nouzového stavu v podstatě automaticky, byla skutečně odrazem zcela nepřiměřené aplikace trestního práva.¹² Ovšem nelze souhlasit, jak se pokusím dále předestřít, se způsobem, jakým soudy k řešení došly; a konec konců ani s přesností řešení samotného.

2.1 Vymezení kvalifikované skutkové podstaty trestného činu

První otázkou, kterou je nutné si vyjasnit, je vymezení kvalifikované skutkové podstaty trestného činu. Skutkové podstaty jednotlivých trestných činů jsou typizací protiprávních jednání, před nimiž se zákonodárce rozhodl společnost (trestním právem) chránit. Každá

¹⁰ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 20. 7. 2021, sp. zn. IV. ÚS 767/21.

¹¹ K tomu viz i obecné stanovisko ministryně spravedlnosti ze dne 29. 7. 2021. Viz K podnětům k podání stížnosti pro porušení zákona v souvislosti s uloženými tresty za vybrané trestné činy spáchané za nouzového stavu státu (pandemie COVID-19). *Justice.cz* [cit. 2. 3. 2023]. Dostupné z: <https://www.justice.cz/web/msp/stiznosti-pro-poruseni-zakona>

¹² Ostatně již Beccaria trefně uváděl: „V krajích, kde malá domácí krádež jest trestána smrtí, není tento nepřiměřený trest příliš nebezpečný pro společnost? Neboť jestliže pán vydá svého služebníka spravedlnosti pro krádež nepatrnou, pro kterou bere se život tomuto nešťastníkovi, veškeré sousedstvo pojme hrůzu proti takovému pánovi.“ BECCARIA, C. *O zločinech a trestech*. Praha: Bursík a Kohout, 1893, s. 74. Problém byl navíc znásoben tím, že v případě samotné recidivní krádeže se často (u bagatelních částek), s ohledem na absenci spodní hranice škody, pochybuje o správnosti vyvození trestní odpovědnosti.

z nich přitom poskytuje ochranu společenskému (právnímu) statku označujícím pomyslnou hodnotu,¹³ neboli objekt trestného činu. Útok na tento objekt se projevuje ve formě újmy nebo ohrožení.¹⁴ Vymezení standardního trestněprávního jednání, které směřuje proti určitému objektu, je ve formě základní skutkové podstaty; společensky škodlivější jednání ve formě kvalifikované skutkové podstaty.¹⁵ Kvalifikovaná skutková podstata trestného činu tedy reflektuje určitou okolnost, která činí protiprávní jednání závažnějším. Tato okolnost spočívá v některém znaku skutkové podstaty trestného činu – tj. v subjektu, objektivní stránce nebo subjektivní stránce.

Každá okolnost zvyšující trestní odpovědnost formou kvalifikované skutkové podstaty musí být v zákoně vyjádřena a musí zvyšovat společenskou škodlivost skutku, tedy zasahovat/ohrožovat objekt takovým způsobem, že to vnímáme jako závažnější útok než ten standardní. Posledně uvedený fakt, tj. to, že vyšší závažnost skutku naplňujícího kvalifikovanou skutkovou podstatu musí souviset s ochranou „svého“ objektu, potvrzuje i názor Roxina. Ten uvádí, že jednotlivé znaky skutkové podstaty musí být teleologicky vykládány právě s ohledem na chráněný objekt.¹⁶ Takže, konsekventně s tím, musí tak být vykládány i v případě nestandardním, kvalifikovaném. Ostatně, trestat přísněji (v sazbě za kvalifikovanou skutkovou podstatu) bez zvýšeného ohrožení/zasažení objektu by bylo zcela zásadně v rozporu s principem subsidiarity trestní represe.

Klíčovou otázkou je to, jakého objektu se útok má týkat. Kratochvíl tvrdí, že pro trestní odpovědnost (vinu) jsou relevantní jen ve skutkové podstatě vyjádřené objekty.¹⁷ Roxin podobně říká, že výklad by měl být realizován jenom v tom rozsahu ochrany objektu, který je pojmově vyjádřen.¹⁸ V případě primárního objektu, tedy toho, který koresponduje se systematickým zařazením určitého trestného činu ve zvláštní části zákona, je situace jednoznačná. U dalšího objektu (sekundárního, případně terciárního), jehož ochrana se připojuje k ochraně objektu primárního, musí být zřetelné, že zákon v kvalifikované skutkové podstatě zvýšenou trestní odpovědnost (vyšší trestní sazbu) váže na ohrožení i tohoto dalšího objektu. Např. trestný čin křivého obvinění chrání v základní skutkové podstatě v § 345 odst. 1 trestního zákoníku („Kdo jiného lživě obviní z trestného činu...“) činnost veřejné moci (primární objekt) a nemajetková práva lživě obviněného (sekundární objekt); v kvalifikované skutkové podstatě v § 345 v odst. 4 písm. b) trestního zákoníku („způsobí-li takovým činem značnou škodu...“) navíc i majetek (terciární objekt).

¹³ KIENAPFEL, D., HÖPFEL, F. *Grundriss des Strafrechts*. 12., přeprac. a dopl. vyd. Wien: Manzsche Verlags- und Universitätsbuchhandlung, 2007, s. 11.

¹⁴ Ohrožovací následek vlastně spočívá v tom, že chráněný objekt není změněn přímo, ale jeho postavení je v důsledku ohrožení změněné. KRATOCHVÍL, V. *Trestní právo hmotné: obecná část*. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 259.

¹⁵ ŠČERBA, F. a kol. *Trestní zákoník: komentář. Svazek 1, § 1 až 204*. Praha: C. H. Beck, 2020, s. 176.

¹⁶ „... die einzelnen Tatbestandsmerkmale vom geschützten Rechtsgut her teleologisch ausgelegt werden müssen“. ROXIN, C. *Kriminalpolitik und Strafrechtssystem*. 2. vyd. Berlin: Walter de Gruyter, 1973, s. 23. DOI: <https://doi.org/10.1515/9783110903577>

¹⁷ KRATOCHVÍL, op. cit., s. 270.

¹⁸ „... die nur den zum Schutze des Rechtsguts unverzichtbaren Strafbarkeitsbereich begrifflich einfängt“. ROXIN, op. cit., s. 23.

Výklad znaku kvalifikované skutkové podstaty, tj. toho znaku, kterým se odlišuje od skutkové podstaty základní a prostřednictvím něhož je zvýšena míra trestní odpovědnosti, se proto musí odvíjet od objektu zákonem vyjádřeného, ať už v základní nebo právě v této kvalifikované skutkové podstatě; zvýšené ohrožení objektu jiného, v zákoně nevyjádřeného, není pro naplnění (kvalifikované) skutkové podstaty relevantní.

2.2 Naplnění *vážně ohrožující události* jako znaku kvalifikované skutkové podstaty ve spojitosti s pandemií COVID-19

Vážně ohrožující událost se jako znak kvalifikované skutkové podstaty objevuje výběrově u několika, v kapitole 1 zmíněných skutkových podstat. Připomeňme si celé znění tohoto znaku: „*spáchá-li takový čin za stavu ohrožení státu nebo za válečného stavu, za živelní pohromy nebo jiné události vážně ohrožující život nebo zdraví lidí, veřejný pořádek nebo majetek*“.

Jako „odrazový můstek“ k vymezení zmíněných pojmů je vhodné vycházet z ÚZB, který je speciálním předpisem k Ústavě pro případy mimořádného stavu.¹⁹ Mimořádnost situace, na kterou lze ÚZB aplikovat, přitom může být dána ohrožením státu vnějším i vnitřním, vojenského i nevojenského charakteru.²⁰ Podle čl. 2 ÚZB „*Je-li bezprostředně ohrožena svrchovanost, územní celistvost, demokratické základy České republiky nebo ve značném rozsahu vnitřní pořádek a bezpečnost, životy a zdraví, majetkové hodnoty nebo životní prostředí anebo je-li třeba plnit mezinárodní závazky o společné obraně, může se vyhlásit podle intenzity, územního rozsahu a charakteru situace nouzový stav, stav ohrožení státu nebo válečný stav.*“ Pro rozhodnutí, zda bude některý z uvedených mimořádných stavů zvolen, a jaký, je tedy určující intenzita, územní rozsah a charakter situace (čl. 2 ÚZB *in fine*).

K vyhlášení stavu ohrožení státu, může Parlament přistoupit, „*je-li bezprostředně ohrožena svrchovanost státu nebo územní celistvost státu anebo jeho demokratické základy*“ (čl. 7 odst. 1 ÚZB). Válečný stav je reakcí na situace, kdy je „*Česká republika napadena, nebo je-li třeba plnit mezinárodní smluvní závazky o společné obraně proti napadení*“ (čl. 43 odst. 1 Ústavy).

Události relevantní pro nouzový stav jsou v ÚZB charakterizovány v čl. 5: „*v případech živelních pohrom, ekologických nebo průmyslových havárií, nehod nebo jiného nebezpečí, které ve značném rozsahu ohrožují životy, zdraví nebo majetkové hodnoty anebo vnitřní pořádek a bezpečnost*“. K tomu nutno přidat z výčtu v čl. 2 ÚZB, týkajícího se všech mimořádných stavů, bezprostřední ohrožení životního prostředí značného rozsahu.²¹ Podle Dienstbiera není obsah samotného pojmu nouzový stav zřejmý, resp. to, zda lze pod něj subsumovat i „*mimořádné situace primárně politického charakteru (povstání, státní převrat, nepokoje)*“.²² O podobných situacích, ať už politického charakteru, či nikoliv, je uvažováno i v trestněprávních souvislostech *vážně ohrožující události*, coby přitěžující okolnosti (§ 34 písm. e) trestního zákona č. 140/1961 Sb., v posledním znění): „*Jinou událostí vážně ohrožující veřejný pořádek, život nebo majetek by mohly být rozsáhlejší*

¹⁹ SLÁDEČEK, V. Vláda a nouzový stav. *Správní právo*. 2020, č. 5–6, s. 272.

²⁰ MAREŠ, M. *Ústavní zákon o bezpečnosti České republiky: komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2019, s. 157.

²¹ Viz i HORÁK, F., DIENSTBIER, J., DERKA, V. Právní úprava mimořádného vládnutí v kontextu pandemie COVID-19. Rozhodnutí o vyhlášení nouzového stavu. *Právník*. 2021, č. 6, s. 440, s. 437.

²² DIENSTBIER, J. Rozbor návrhu novely ústavního zákona o bezpečnosti ČR. *Správní právo*. 2021, č. 2, s. 125.

*nepokoje, vzpoura vězňů, teroristické akce, větší železniční, letecká nebo jiná dopravní nehoda...*²³ V zásadě lze tedy připustit aplikaci nouzového stavu na události nejrůznějšího charakteru (politického, bezpečnostního, přírodní pohromy apod.). Každopádně je však nouzový stav považován z mimořádných stavů za tu nejméně závažnou formu.²⁴

Nouzový stav je tedy reakcí veřejné moci (mj.) na nebezpečí *ve značném rozsahu* ohrožujícím životy, zdraví nebo majetkové hodnoty anebo vnitřní pořádek a bezpečnost. Pokud bychom v této větě nahradili termín „značný rozsah“ termínem „vážné“, jedná se o téměř totožnou dikci s *vážně ohrožující událostí*. Z toho lze dovozovat, že událost, pro kterou je vyhlášen nouzový stav, lze pod *vážně ohrožující událost* podřadit.

Jinak je tomu ovšem v případě pandemické pohotovosti. Ustanovení § 14 pandemického zákona konstatuje, jak již bylo uvedeno, že pandemická pohotovost „*je stavem, v jehož rámci dochází k ohrožení života nebo zdraví lidí*“. Netrvá tedy na ohrožení vážném / ve značném rozsahu. Zákodárce k tomu v důvodové zprávě zmínil, že mimořádná opatření v režimu pandemického zákona jsou koncipována „*tak, aby jejich prostřednictvím nemohlo dojít k razantnímu plošnému omezení základních práv a svobod [...] jinak by vláda musela přistoupit k opětovnému vyhlášení nouzového stavu*“.²⁵ To jen potvrzuje, že pandemická pohotovost pamatuje na ohrožení běžné, které nevyžaduje vyhlášení mimořádného stavu. Proto stav, pro který je vyhlášena, za *vážně ohrožující událost* považovat nemůžeme. Ostatně i samotný nouzový stav, reagující na situaci závažnější než tu, pro kterou byla vyhlášena pandemická pohotovost, se pohybuje spíše na spodní hranici závažnosti v kvalifikované skutkové podstatě vyjmenovaných situací (oproti stavu ohrožení státu a válečnému stavu je, jak již bylo řečeno, méně závažnější formou mimořádného vládnutí).

V případě pandemie COVID-19 si lze představit naplnění *vážně ohrožující události* bez vyhlášení nouzového stavu při nenadálém „nástupu“ pandemie, na kterou veřejná moc dosud nestihla zareagovat. Ostatně i zákonodárce byl motivován při kodifikaci tohoto znaku kvalifikované skutkové podstaty snahou zavést přísnější postih za protiprávní jednání během povodní, tj. zpravidla nenadálých událostí.²⁶ Na druhé straně zde panuje určitá pochybnost o možnosti vyvodit trestní odpovědnost z pohledu subjektivní stránky, neboť, jak správně uvedl velký senát Nejvyššího soudu: „... *význam vyhlášeného nouzového stavu a veřejně dostupných informací o něm spočívá v možnosti dovozovat i z toho potřebné zavinění pachatele též k této zvlášť přítěžující okolnosti ve smyslu § 17 písm. b) tr. zákoníku, tj. že pachatel minimálně mohl a měl vědět o zmíněné události vážně ohrožující život nebo zdraví lidí, veřejný pořádek nebo majetek, která vedla k vyhlášení nouzového stavu.*“²⁷

²³ ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní zákon: komentář. I. díl, (§ 1 až § 90)*. 6. dopl. a přeprac. vyd. Praha: C. H. Beck, 2004, s. 261.

²⁴ MAREŠ, op. cit., s. 156. Ostatně oproti uvedeným, které jsou vyhlášeny na základě vůle Parlamentu, je nouzový stav vyhlášen „pouze“ vládou.

²⁵ Důvodová zpráva k zákonu č. 94/2021 Sb., komentář k Obecné části.

²⁶ Důvodová zpráva k zákonu č. 40/2009 Sb., komentář k trestnému činu krádeže: „*Zásadní zprůsnění pak v tomto směru zavádí odstavec 4 písm. b), jestliže pachatel spáchal trestný čin krádeže za stavu ohrožení státu nebo za válečného stavu, za živelní pohromy nebo jiné události vážně ohrožující život nebo zdraví lidí, veřejný pořádek nebo majetek, čímž se reaguje na takové trestné činy páchané v minulosti zejména při povodních.*“

²⁷ Tento fakt, byť nikoliv tak přesvědčeně, konstatuje i velký senát Nejvyššího soudu.

K tomu je vhodné podotknout, že zákonodárce běžně zaměňuje určitý (protiprávní) stav/událost s reakcí veřejné moci / právním institutem;²⁸ a i zde dochází k určitému směřování stavu s reakcí veřejné moci: kromě dvou reakcí veřejné moci (stav ohrožení státu a válečný stav) nacházíme v kvalifikované skutkové podstatě dva stavy (živelní pohroma a *vážně ohrožující událost*).²⁹ Užitá předložka „za“ je vlastně vyjádřením jakési časoprostorové charakteristiky, tedy že k jednání mělo dojít během uvedených událostí či během působení reakce veřejné moci, resp. opatření v rámci ní učiněných.

Z toho vyplývá, že pod *vážně ohrožující událost* můžeme podřadit: událost, kvůli níž je vyhlášen stav ohrožení státu (bezprostřední ohrožení svrchovanosti státu nebo územní celistvosti státu anebo jeho demokratických základů), i opatření učiněné v rámci stavu ohrožení státu; událost, kvůli níž je vyhlášen válečný stav (napadení ČR nebo společná obrana proti napadení), i opatření učiněné v rámci válečného stavu; živelní pohroma i kvůli ní vyhlášený nouzový stav (a související mimořádná opatření); a *vážně ohrožující událost*, i kvůli ní vyhlášený nouzový stav (a související mimořádná opatření). Přitom *vážně ohrožující událost* nutno chápat i jako jakousi sběrnou kategorii, která rovněž zahrnuje případy, kdy nebylo nutné, s ohledem na intenzitu, územní rozsah a charakter situace (viz čl. 2 ÚZB) mimořádný stav vyhlášovat, resp. nebylo to již potřebné (uvedený stav již pominul). Výčet konkrétních stavů (živelní pohroma) a reakcí státní moci (stav ohrožení státu a válečný stav) však logicky předpokládá, že *vážně ohrožující událost* bude podobně intenzivní/závažná.³⁰

Dílčí závěr této subkapitoly je následující: Nutnou podmínkou naplnění znaku kvalifikované skutkové podstaty *vážně ohrožující událost* v případě pandemie COVID-19 je taková závažnost (intenzita a charakter) této nakažlivé nemoci, že je srovnatelná s živelní pohromou nebo událostí, pro kterou je vyhlášen stav ohrožení státu nebo válečný stav. Pandemie COVID-19 tomuto stupni závažnosti odpovídá v zásadě tehdy, je-li vyhlášený nouzový stav; mimo nouzový stav lze existenci *vážně ohrožující události* dovozovat (snad) v případě, kdy dosud nestihla veřejná moc zareagovat, byť závažnost již byla dostatečná.³¹

2.3 Naplnění znaku kvalifikované skutkové podstaty trestného činu krádeže *vážně ohrožující událost* ve spojitosti s pandemií COVID-19

Jak vyplývá z předchozích subkapitol, podmínkou naplnění znaku kvalifikované skutkové podstaty *vážně ohrožující událost* během pandemie COVID-19 je vyšší než běžné ohrožení v zákoně vyjádřeného objektu, a to víceméně v době vyhlášeného nouzového stavu.

²⁸ Kollert kritizuje tento fakt v souvislosti se záměnou výjimečného stavu (institutu) s krizí (nežádoucí situace). KOLLERT, L. Výjimečný stav a jeho regulace v právním státě. *Časopis pro právní vědu a praxi*. 2021, č. 2, s. 234. DOI: <https://doi.org/10.5817/CPVP2021-2-2>

²⁹ Ostatně i ve vztahu k pandemii COVID-19 identifikujeme obdobný problém: pandemický zákon vytváří pojem pandemická pohotovost, který je podkladem pro realizaci protipandemických opatření, tedy je reakcí veřejné moci (nikoliv stavem). Přímo v samotném zákoně (§ 14) ovšem definuje, že pandemická pohotovost je „stavem, v jehož rámci dochází k ohrožení života nebo zdraví lidí“.

³⁰ Viz i Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 15. 12. 2020, sp. zn. 4 Tdo 1255/2020: „Proto vyhlášení nouzového stavu z důvodu šíření epidemie koronaviru SARS-CoV-2 a následky tohoto vyhlášeného nouzového stavu jsou srovnatelné svojí závažností s událostmi, které jsou explicitně vyjmenovány v ustanovení § 205 odst. 4 písm. b) tr. zákoníku.“

³¹ V realitě by tomu tak zřejmě mohlo být několik dnů před 12. 3. 2020.

Posledním krokem, který je nutno učinit, je identifikovat *vážně ohrožující událost* ve vztahu k trestnému činu krádeže.

Připomeňme si analyzovanou kvalifikovanou skutkovou podstatu (§ 205 odst. 4 písm. b) trestního zákoníku): „*spáchá-li takový čin za stavu ohrožení státu nebo za válečného stavu, za živelní pohromy nebo jiné události vážně ohrožující život nebo zdraví lidí, veřejný pořádek nebo majetek*“. Oproti základní skutkové podstatě zde tedy žádný jiný objekt než majetek vyjádřen není; prostě jde o to, že za určité situace (fakultativní znak objektivní stránky) shledává zákonodárce útok na majetek závažnějším. *Vážně ohrožující událost* se tak musí vztahovat k objektu ve formě majetku, resp. musí znamenat jeho zvýšené ohrožení.

Současný výklad krádeže, lpěním na oné věcné souvislosti, však (zřejmě) požaduje víc, resp. je konglomerátem požadavků, které by částečně mohly odpovídat vyššímu ohrožení objektu (majetku), částečně však nikoliv. Podle velkého senátu Nejvyššího soudu „*musí zde být určitá věcná souvislost spáchané krádeže s danou událostí vážně ohrožující život nebo zdraví lidí, veřejný pořádek nebo majetek [...] Přítom může jít o různou souvislost spočívající např. v tom, že pachatel přímo využije či zneužije ke spáchání trestného činu existující událost, která vážně ohrožuje život nebo zdraví lidí, veřejný pořádek nebo majetek, anebo mu taková událost umožní či usnadní spáchání trestného činu, popřípadě pachatel počítá s tím, že v důsledku této události či opatření vyvolaných k jejímu řešení nebo zvládnání nebude odhalena jeho trestná činnost, resp. pachatel nebude zjištěn a dopaden apod. [...] Takový vztah bude dán zejména tehdy, usnadnila-li zmíněná událost (nebo omezení či jiná opatření přijatá v jejím důsledku) spáchání trestného činu pachateli či se jinak významněji projevila v jeho prospěch, anebo pokud se spáchaný čin týkal konkrétních předmětů, které mají zvláštní důležitost pro řešení dané události, a proto zasluhují zvýšenou ochranu i trestním právem (např. respirátory, dezinfekční prostředky, zdravotnické potřeby apod. v případě zvládnání pandemie způsobené virovým onemocněním)*“³²

V určitém směru se Nejvyšší soud ubírá správným směrem, neboť některé uvedené faktory – umožnění spáchání trestného činu nebo ztížení odhalení, znamenají zvýšené ohrožení objektu (majetku); nikoliv však krádež konkrétních předmětů souvisejících s řešením pandemie. Problém této věcné souvislosti spočívá v tom, že poskytuje aplikační praxi nepřeborné možnosti kreativity, co pod ni subsumovat. Přítom není jasně řečeno, že jen zvýšené ohrožení majetku je pro výklad okolnosti podmiňující použití vyšší trestní sazby relevantní. Není proto divu, že samotný Nejvyšší soud (osmý senát) dovedla tato možnost kreativity až k absurdním úvahám: „*V neposlední řadě nezbyvá než uvést, že ani předmět útoku, tj. alkoholický nápoj, nepatří mezi předměty, resp. látky, mající zvláštní důležitost pro řešení koronavirové epidemie, a to ani jako dezinfekce (byť takto může být lidově vnímán), ani jako prostředek (nutno dodat, že poněkud problematický) k odlehčení stresové situace spojené s dosud neznámým virem či přijatými omezujícími opatřeními*“³³

Po mém soudu není ani přiléhavý argument velkého senátu Nejvyššího soudu, který požadavek věcné/příčinné souvislosti odůvodňuje analogií s kvalifikovanou skutkovou podstatou trestného činu usmrcení z nedbalosti (§ 143 odst. 2 trestního zákoníku): „*Ostatně obdobným způsobem vyložil velký senát trestního kolegia v usnesení ze dne 17. 2. 2016, sp. zn. 15 Tdo 944/2015,*

³² Rozsudek Nejvyššího soudu, sp. zn. 15 Tdo 110/2021.

³³ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 4. 8. 2021, sp. zn. 8 Tdo 809/2021.

publikovaném pod č. 32/2016 Sb. rozl. tr. jinou okolnost, která je znakem kvalifikované skutkové podstaty přečinu usmrcení z nedbalosti podle § 143 odst. 2 tr. zákoníku a která spočívá v porušení důležité povinnosti pachatele vyplývající z jeho zaměstnání, povolání, postavení nebo funkce nebo uloženou mu podle zákona. I zde Nejvyšší soud akcentoval význam příčinné souvislosti mezi porušením takové povinnosti jako okolnosti podmiňující použití vyšší trestní sazby a způsobeným následkem, přičemž odmítl možnost přísnější právní kvalifikace skutku jen na základě formálního naplnění uvedeného znaku kvalifikované skutkové podstaty daného přečinu.³⁴ V daném ustanovení trestného činu usmrcení z nedbalosti je totiž požadavek na příčinnou souvislost jednoznačně vyjádřen: „... proto, že porušil důležitou povinnost vyplývající z jeho zaměstnání, povolání, postavení nebo funkce nebo uloženou mu podle zákona“; u trestného činu krádeže nikoliv. Podmínit trestní odpovědnost za kvalifikovanou skutkovou podstatu takto široce chápanou „věcnou souvislostí“ je proto namísto jako celek odmítnout. Druhá chybná linie uvažování, která naopak směřuje k příliš přísnému posuzování viny (za kvalifikovanou skutkovou podstatu krádeže), se zaštiťuje vynaložením prostředků veřejné moci na zvládnutí pandemie a ochranou její činnosti. V rozhodovací praxi Nejvyššího soudu překonaném názoru čtvrtého senátu se uvádí, že „smyslem právní úpravy [kvalifikované skutkové podstaty krádeže podle § 205 odst. 4 písm. b) trestního zákoníku] je zdůraznit mimořádnou škodlivost předmětného trestného jednání za určitého extrémně škodlivého stavu, který vyžaduje, aby byly lidské zdroje směřovány k odstranění tohoto brozícího extrémně škodlivého stavu cestou mimořádných opatření, ať již se týkajících využití lidských zdrojů a prostředků či přijetím mimořádných právních opatření, která umožňují právě za uložení těchto jistých opatření či omezení brozící riziko eliminovat.“³⁵ Jak shrnuje Rosůlek dřívější převládající názor, vyšší míra trestní odpovědnosti měla být naplněna z důvodu mimořádného nasazení všech složek společnosti, včetně bezpečnostního aparátu, které se musí soustředit na zvládnutí pandemie.³⁶

Ovšem i velký senát Nejvyššího soudu, v rámci posuzování věcné souvislosti, reflektoval význam negativního ovlivnění činnosti veřejné moci pro naplnění znaku *vážně obrožující události*, když uvedl, že požadovaná věcná souvislost: „... je pak zřejmá zejména v případě, jestliže trestný čin pachatele bude zaměřen přímo proti opatřením či omezením učiněným k řešení zmíněné situace, anebo bude mařit či ztěžovat její zvládnutí nebo odvrácení atd.“; tedy nikoliv událost samotná „nybrž až vlastní projev pachatele, který zneužívá těchto existujících podmínek ke spáchání trestného činu“, tuto věcnou souvislost naplňuje.³⁷

Oba posledně zmíněné přístupy, byť dochází obecně k rozdílným závěrům, jsou chybné, neboť odvíjejí naplnění znaku kvalifikované skutkové podstaty *vážně obrožující události* od ohrožení činnosti veřejné moci. Samotná zvýšená činnost orgánů veřejné moci či útok proti této činnosti však nejsou pro určení trestní odpovědnosti za trestný čin krádeže významné; resp. jsou významné jen tehdy, pokud by to ve svém důsledku znamenalo vyšší ohrožení majetku (např. pokud by nasazení bezpečnostních složek na řešení pandemie snížilo ochranu majetku). Fakticky je však tvrzení o vyšší zátěži bezpečnostních složek v době

³⁴ Rozsudek Nejvyššího soudu, sp. zn. 15 Tdo 110/2021.

³⁵ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 15. 12. 2020, sp. zn. 4 Tdo 1255/2020.

³⁶ ROSŮLEK, A. Zločin krádeže za nouzového stavu vyhlášeného v souvislosti s COVID-19. *Státní zastupitelství*. 2021, č. 2, s. 32.

³⁷ Rozsudek Nejvyššího soudu, sp. zn. 15 Tdo 110/2021.

pandemie mylné. Naopak, kriminalita i potřeba dozoru a zásahu uniformovaných složek „v ulicích“, tedy celkové vytížení bezpečnostních složek, bylo výrazně nižší.³⁸

Ona věcná souvislost, na níž velký senát Nejvyššího soudu i následná judikatura postavily své rozhodování, byla výrazně „inspirována“ Provozníkem, který naplnění *vážně obrožující události* dává do kontextu „volnější“ příčinné souvislosti mezi znakem kvalifikované skutkové podstaty (fakultativním znakem objektivní stránky) a následkem (obligatorním znakem objektivní stránky).³⁹ Tím vlastně velký senát „dostal“ své poněkud „neurované“ úvahy do smysluplného teoretického kontextu. Provozníkův požadavek na volnější příčinnou souvislost *vážně obrožující události* s následkem trestného činu ovšem otevřel pověstnou Pandořinu skříňku soudcovské kreativity, reprezentované shora zmíněným příkladem zvažování významu alkoholického nápoje pro naplnění věcné souvislosti s pandemií. Věcnou souvislost, která váže naplnění kvalifikované skutkové podstaty *vážně obrožující událost* na větší zatížení orgánů veřejné moci nebo na spojitost kradených věcí s pandemií, nelze považovat za ohrožení/újmu na majetku, tedy na objektu vyjádřeném ve skutkové podstatě trestného činu krádeže. Vyžadování této souvislosti pro vinu pachatele je tak v podstatě dotvářením práva formou analogie, což však není metodologicky odůvodnitelné.

Abychom tedy určili, kdy přesně v nouzovém stavu došlo ke zvýšenému ohrožení majetku, je nutné si uvědomit, že existuje několik variant základní skutkové podstaty trestného činu krádeže (§ 205 odst. 1 trestního zákoníku), tj. pachatel si přisvojí cizí věc tím, že se jí zmocní, a

- a) způsobí tak na cizím majetku škodu nikoliv nepatrnou (krádež prostá),
- b) čin spáchá vloupáním,
- c) bezprostředně po činu se pokusí uchovat si věc násilím nebo pohrůžkou bezprostředního násilí,
- d) čin spáchá na věci, kterou má jiný na sobě nebo při sobě (kapesní krádež),
- e) čin spáchá na území, na němž je prováděna nebo byla provedena evakuace osob.

S ohledem na uvedené varianty existuje vícero alternativ, kdy byla *vážně obrožující událost* naplněna. Samotná událost, tj. pandemie COVID-19 zřejmě zvýšené ohrožení majetku v ČR neznamenala.⁴⁰ Rovněž vyhlášení nouzového stavu, samo o sobě, význam pro naplnění kvalifikované skutkové podstaty krádeže mít nemohlo, neboť bylo vyhlášeno z důvodu ohrožení zdraví (nikoliv majetku).⁴¹ Nezbyvá než zkoumat, jaké konkrétní opatření vlády,

³⁸ Tento fakt je patrný i z policejních statistik: V období před pandemií bylo registrováno výrazně více trestných činů (v roce 2018 – 192 405 a v roce 2019 – 199 221 trestných činů) než během ní (v roce 2020 – 165 525 a v roce 2021 – 153 233 trestných činů). Statistické přehledy kriminality viz *Policie.cz* [online]. [cit. 10. 9. 2022]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/statistiky-kriminalita.aspx>

³⁹ PROVAZNÍK, J. In: ŠČERBA a kol., 2020, op. cit., s. 188–189. Ostatně na tomto názoru velký senát Nejvyššího soudu částečně postavil svou konstrukci věcné souvislosti.

⁴⁰ Takovým vážným ohrožením majetku mohly být např. dramatické okolnosti v severní Itálii, kdy bylo obyvatelstvo a veřejná správa, nepochybně i ve vztahu k ochraně majetku, značně paralyzovány.

⁴¹ Ve vztahu ke kvalifikovaným skutkovým podstatám chránících zdraví (šíření nakažlivé lidské nemoci a ohrožování zdraví závadnými potravinami a jinými předměty) je tento nouzový stav automaticky jejich naplněním; v případě šíření poplašné zprávy lze dokonce považovat jakékoliv vyhlášení nouzového stavu za *vážně obrožující událost*, neboť jím počíná mimořádné vládnutí, z podstaty věci vážně ohrožující činnost veřejné správy.

vydávané s oporou o vyhlášený nouzový stav, mohlo mít vliv na zvýšené ohrožení majetku, v té či oné skutkové podstatě.⁴²

Pro inspiraci, jaká opatření „hledat“, můžeme obrátit svou pozornost k římskému právu. Vnímání zvýšené společenské škodlivosti některých forem krádeží se odrazilo v přeměně soukromých deliktů v trestné činy, což je obdobná situace jako při vytváření kvalifikovaných skutkových podstat. Mám na mysli zejména krádež v noci nebo krádež v lázních.⁴³ Podstatou jejich vyšší závažnosti je zjevně snazší spáchání nebo těžší odhalení, a to s ohledem na situaci, ve které se realizovaly. S vědomím těchto forem krádeží ve starověkém Římě bychom tak hledali především opatření, které usnadňovalo krádež nebo ztěžovalo odhalení jejího pachatele; tedy ve svém důsledku znamenalo vyšší ohrožení majetku.

Usnesením vlády č. 247 ze dne 18. 3. 2020 byl zakázán s účinností od 19. března 2020 „*všem osobám pohyb a pobyt na všech místech mimo bydliště, bez ochranných prostředků dýchacích cest (nos, ústa) jako je respirátor, rouška, ústenka, šátek, šál nebo jiné prostředky, které brání šíření kapének.*“ Povinná ochrana dýchacích cest, tj. fakticky zakrytí obličeje nepochybně ztěžuje identifikaci osoby, která se dopustí kapesní krádeže (§ 205 odst. 1 písm. d) trestního zákoníku); případně i usnadňuje, s ohledem na nečitelnost mimiky, kapesní krádež samotnou.

Pokud se týká úvahy, zda nošení roušky/respirátoru nemohlo usnadňovat i krádež prostou (§ 205 odst. 1 písm. a) trestního zákoníku), či znesnadňovat její odhalení, lze souhlasit s argumenty Nejvyššího soudu, že nikoliv: „*Poukazoval-li odvolací soud dále na omezení pohybu osob na veřejnosti, pak tato okolnost rozhodně nesvědčila ve prospěch pachatelů krádeží v supermarketech, kteří byli naopak vzhledem k menšímu počtu nakupujících snadněji detekovatelní. Nad rámec uvedeného lze doplnit, že ani povinné zakrývání úst a nosu nebylo až tak velkým usnadněním trestné činnosti tohoto druhu, jak by se na první pohled mohlo zdát. K dopadení pachatele totiž obvykle dochází (a i předtím docházelo) tak, že je pracovníkem ostrahy či jinou osobou zpozorován přímo při činu a bezprostředně poté také zadržen. Za takové situace pak nemůže jakákoliv forma maskování zabránit jeho odhalení.*“⁴⁴

Usnesením vlády č. 216 ze dne 26. února 2021 bylo, „*za účelem předcházení šíření onemocnění COVID-19 v rámci zvýšené mobility osob mezi okresy a za účelem posílení odpovědnosti a prevence osob,*“ zakázáno „*všem osobám opustit území okresu nebo hlavního města Prahy, na jehož území mají trvalý pobyt nebo bydliště*“ a „*vstup, pohyb a pobyt na území okresu nebo hlavního města Prahy všem osobám, které nemají na území tohoto okresu nebo hlavního města Prahy místo svého trvalého pobytu nebo bydliště.*“ V důsledku tohoto mimořádného opatření se zásadně snížila mobilita lidí, což obdobně

⁴² Vydávání opatření ministerstvem zdravotnictví v režimu zákona o ochraně veřejného zdraví (zákon č. 258/2000 Sb., o ochraně veřejného zdraví, ve znění pozdějších předpisů) či v režimu pandemického zákona v době nouzového stavu nelze považovat za reflexi ohrožení vážného / ve značném rozsahu. Ostatně, mám za to, že se jednalo, s ohledem na „přepnutí“ vládnutí do mimořádného (ústavního) režimu, o nezákonnou praxi (podobně KOUDELKA, Z. Nouzové zákonodárství a roušky. *Právník*. 2020, č. 12, s. 962–964, nebo Rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 23. 4. 2020, sp. zn. 14 A 41/2020; naopak v souladu se zákonem takovou praxi shledává Nejvyšší správní soud v rozsudku Nejvyššího správního soudu ze dne 26. 2. 2021, sp. zn. 6 As 114/2020).

⁴³ KINCL, J., URFUS, V., SKŘEJPEK, M. *Římské právo*. 2., dopl. a přeprac. vyd., v nakl. Beck 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 1995, s. 110 a 338; BUBELOVÁ, K., LÁDR, I. Texty ke studiu římského trestního práva. *IS MU* [cit. 10. 9. 2022]. Dostupné z: https://is.muni.cz/el/1421/podzim2017/LJBcB19/um/Texty_RPT_.pdf

⁴⁴ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 4. 8. 2021, sp. zn. 8 Tdo 809/2021.

usnadňovalo spáchání a odhalení jiné formy krádeže, a sice krádeže vloupáním (§ 205 odst. 1 písm. b) trestního zákoníku). Objekty, do kterých se pachatelé vloupali (včetně motorových vozidel), totiž nebyly natolik používány, případně se k nim uživatelé vůbec nedostali (rekreační objekty); přítomnost potenciálně usvědčujících, náhodných svědků byla rovněž výrazně snížena. Nepochybně tak i zde byl majetek pro tuto formu krádeže snadnějším cílem a jeho ohrožení (proto) vyšší.

Samozřejmě by bylo možné uvažovat i o jiných opatřeních, avšak vždy ve vztahu ke konkrétnímu typizovanému trestnému jednání, vyjádřenému určitou formou skutkové podstaty trestného činu krádeže. Jako skutečné zvýšené ohrožení majetku však byly identifikovány jen výše zmíněné.

Pokud se vrátíme k požadavku věcné souvislosti, který byl vyhodnocen jako dotváření práva formou analogie, tak nyní lze doplnit, že se jedná o analogii, která může být ve prospěch pachatele trestného činu (*in bonam partem*) – např. kapesní krádež s pandemií nesouvisejících věcí za účinnosti mimořádného opatření, které nařizuje zakrytí dýchacích cest; ale i v jeho neprospěch (*malam partem*) – např. krádež roušek během vyhlášeného nouzového stavu.

3 Vážně ohrožující událost jako přitěžující okolnost

S malým zjednodušením lze říci, že *vážně ohrožující událost* je kromě znaku kvalifikované skutkové podstaty i přitěžující okolností v rámci trestání.⁴⁵ Na rozdíl od otázky viny však není při aplikaci v rovině trestání nutné trvat na souvislosti s ohrožením (v zákoně vyjádřeného) objektu (aby byl naplněn smysl trestní odpovědnosti za kvalifikovanou skutkovou podstatu), a lze tak pachateli jako přitěžující okolnost přičítat jakoukoliv okolnost ve smyslu § 39 odst. 2 trestního zákoníku, včetně ohrožení objektů nevyjádřených (např. činnost veřejné moci).⁴⁶ Teprve zde je možné zohledňovat věcnou souvislost jednání pachatele s pandemií, na pomyslné stupnici od „přihlédne málo“ až po „přihlédne velmi“.⁴⁷ K tomu lze doplnit, že nepochybně každý skutek spáchaný za nouzového stavu je možné podřadit pod pojem v § 42 písm. j) trestního zákoníku „krizová situace“. Tím se vlastně ocitnou trestné činy krádeže, podvodu, zpronevěry a lichvy, alespoň v rovině trestu (při hodnocení naplnění přitěžujících okolností), na stejné úrovni s ostatními majetkovými trestnými činy.

Závěr

Ve vztahu k pandemii COVID-19 lze dospět k následujícímu závěru: *vážně ohrožující událost* u trestného činu krádeže je naplněna během působnosti mimořádného opatření vlády

⁴⁵ Ono zjednodušení spočívá v tom, že tato přitěžující okolnost se netýká ohrožení zdraví (událost vážně ohrožující život, veřejný pořádek nebo majetek).

⁴⁶ Nevyjádřené objekty se projevují při individualizaci trestu jako obecná přitěžující okolnost, ať už v zákoně uvedenou, či nikoliv. KRATOCHVÍL, op. cit., s. 270.

⁴⁷ Právě z pohledu trestu, nikoliv viny, lze dát za pravdu velkému senátu Nejvyššího soudu v citovaném výroku, že určité předměty odcizené v době pandemie „*zaslужují zvýšenou ochranu i trestním právem (např. respirátory, dezinfekční prostředky, zdravotnické potřeby apod. v případě zvládnání pandemie způsobené virovým onemocněním)*“.

(v době vyhlášeného nouzového stavu), které ve svém důsledku znamená vyšší ohrožení majetku. Např. okolností podmiňující použití vyšší trestní sazby u krádeže vloupáním (§ 205 odst. 1 písm. b) trestního zákoníku) je účinnost mimořádného opatření omezujícího pohyb mezi okresy nebo u kapesní krádeže (§ 205 odst. 1 písm. b) trestního zákoníku) účinnost mimořádného opatření nařizujícího v zásadě celoplošnou povinnost zakrytí dýchacích cest.

Mimo nouzový stav se jedná o ohrožení chráněných hodnot, jež nedosahuje (snad s výjimkou počátku pandemie) stupně vážného. Požadavek věcné souvislosti, který jde nad rámec zvýšeného ohrožení objektu (majetku) – např. krádež s pandemií souvisejících předmětů (respirátorů, roušek, potravin apod.) nebo vynaložení prostředků veřejné moci na zvládnutí pandemie, není pro zvýšenou trestní odpovědnost (vinu), ve formě kvalifikované skutkové podstaty, relevantním; má však vliv, stejně jako ohrožení jiného, v dané skutkové podstatě nevyjádřeného objektu, na výši trestu, coby přitěžující okolnost ve smyslu § 42 písm. j) trestního zákoníku.

V širším kontextu si lze povšimnout nevhodně (kazuisticky) formulované kvalifikované skutkové podstaty, která směšuje (protiprávní) stavy a reakce veřejné moci (navíc různého rozsahu a intenzity), avšak především činí poněkud nejasným, jak se vztahuje k chráněnému právnímu statku (objektu).